

De jaarrekening bij liquidatie en insolventie

*Drs. P.W.A. Kasteleyn EMFC RC,
organisatieadviseur bij Dubois & Co. Registeraccountants*

Ondernemingen worden geacht in continuïteit voort te bestaan. Maar onder welke omstandigheden is er sprake van discontinuïteit? Wat betekent discontinuïteit voor het opstellen van de jaarrekening en de controleverklaring van de accountant? Moet de jaarrekening bij discontinuïteit ook gedeponereerd worden? Juist in de huidige economische context is het zinvol bij deze vragen stil te staan.

Situaties van discontinuïteit

<i>Situatie</i>	<i>Toelichting</i>
1. Verslechterende economische situatie	Veel ondernemingen hebben momenteel last van de economische situatie, zonder dat dit overigens direct hoeft te leiden tot discontinuïteit. Er is mogelijk sprake van een risico als de onderneming: <ul style="list-style-type: none">– moeilijkheden ondervindt met (her)financiering of de financieringsratio's;– te kampen heeft of krijgt met liquiditeitsproblemen;– een omzet staat zwaar onder druk;– in een branche zit die zwaar wordt getroffen door de crisis (o.a. automotive, financiële instellingen, bouw, uitzendbranche);– slechts kan voortbestaan bij sterke groei of forse investeringen die in de praktijk niet (kunnen) worden gerealiseerd;– te maken heeft met fors stijgende of dalende prijzen (inkoopmarkt/voorraadpositie/verkoopmarkt);– een sterk oplopende debiteurenpositie kent waardoor de kasstromen achterblijven;– een sterk stijgend kostenpatroon kent, zonder dat de omzet groeit.
2. Een te laag of negatief eigen vermogen	Wij kunnen aannemen dat de continuïteit in het geding is. In het spraakgebruik is een onderneming met een negatief eigen vermogen 'technisch failliet' (hoewel veel ondernemingen vanuit een situatie met een negatief eigen vermogen weer gezond zijn geworden). In sommige gevallen vereist de wet dat een aandeelhoudersvergadering bijeengeroepen wordt met het oogmerk tot noodzakelijke maatregelen te besluiten. Op verzoek van het openbaar ministerie kan de rechtbank de onderneming eventueel ontbinden.
3. Liquidatie	Rechtspersonen kunnen vrijwillig worden ontbonden. Het bevoegde orgaan (bij BV/NV is dit de aandeelhoudersvergadering) neemt hiertoe een ontbindingsbesluit en wijst een vereffenaar aan die als taak krijgt de activiteiten te beëindigen. De onderneming bestaat voornamelijk voort, waarbij op alle uitgaande stukken achter de naam van de onderneming 'in liquidatie' moet worden vermeld. De onderneming moet in een landelijk dagblad melden dat zij voornemens is tot ontbinding over te gaan.

<i>Situatie</i>	<i>Toelichting</i>
4. Surseance van betaling	Als er surseance van betaling wordt verleend, blijft het bestuur belast met de dagelijkse leiding van de organisatie. Er wordt een bewindvoerder benoemd die onder meer tot taak heeft samen met de onderneming het beheer over haar vermogen te voeren. De bevoegde instanties blijven gewoon in stand (bestuur, aandeelhoudersvergadering, raad van commissarissen). De surseance is tijdelijk van aard. De onderneming blijft voortbestaan of wordt (alsnog) failliet verklaard (bijna alle surseances monden uiteindelijk uit in een faillissement).
5. Faillissement	Bij een faillissement krijgt de curator het beheer en de beschikking over het vermogen van de failliete onderneming. Het bestuur zal na een faillissement aftreden. Een faillissement eindigt door: <ul style="list-style-type: none"> – opheffing wegens de toestand van de boedel, omdat de vennootschap geen vermogen heeft: de onderneming wordt ontbonden; – opheffing omdat tussen de onderneming en haar schuldeisers een akkoord tot stand gekomen is: de onderneming blijft bestaan; – insolventie: de onderneming blijft bestaan tot het moment van vereffening en wordt daarna ontbonden.

Gevolgen voor de jaarrekening

Als er sprake is van een vermoeden van discontinuïteit, moet in de jaarrekening een nadere toelichting worden opgenomen over de continuïteit. De ondernemingsleiding moet maatregelen onderzoeken waarmee de continuïteit wordt veiliggesteld. Dit zal natuurlijk niet tot in lengte van jaren mogelijk zijn. De periode waarin de onderneming de duurzame voortzetting van de onderneming moet inschatten betreft in ieder geval de periode van twaalf maanden na balansdatum.

Een veelvoorkomende maatregel is dat de moedermaatschappij een ondersteuningsbrief ('letter of support') opstelt waarin zij zich garantstelt. Tevens kunnen banken bevestigen dat zij de financiering voortzetten of voor voldoende leencapaciteit (blijven) zorgen. Dit bevestigen zij in de vorm van 'waivers'. Dergelijke maatregelen worden veelal genomen in samenhang met een ingrijpende reorganisatie. In de toelichting bij de jaarrekening kan nadere informatie verschaft worden over het continuïteitsrisico en de wijze waarop de continuïteit is veiliggesteld. In de controleverklaring verwijst de accountant naar de passage in de jaarrekening waarin de onderneming de continuïteitsproblemen toelicht.

Als de onderneming niet blijft voortbestaan volstaat een vermelding in de toelichting bij de jaarrekening niet meer. In dit geval moet de jaarrekening worden opgesteld op liquidatiewaarde. Voorbeelden van de gevolgen van een (voorgenomen) ontbinding op de jaarrekening zijn:

- materiële vaste activa worden gewaardeerd op (verwachte) verkoopwaarde;
- bestemmingsreserves en bestemmingsfondsen verliezen hun bestemming en komen daarmee te vervallen;
- voorzieningen komen mogelijk te vervallen en worden mogelijk kortlopende verplichtingen;
- langlopende schulden worden direct opeisbaar en daarmee kortlopend van aard;
- de onderneming wordt niet meer geconsolideerd bij

de moedermaatschappij en de onderneming zal mogelijk zelf geen dochterondernemingen consolideren (er is een vereffenaar, bewindvoerder of curator waarmee de groepsband is beëindigd).

Een jaarrekening op basis van liquidatiewaarden is lastig op te stellen. Met name de verwachte verkoopwaarden zijn moeilijk vooraf in te schatten, zeker als het de verkoop van weinig courante activa betreft.

De gevolgen van (mogelijke) discontinuïteit voor de jaarrekening zijn dus als volgt:

<i>Situatie</i>	<i>Gevolgen voor de jaarrekening</i>
1. Verslechterende economische situatie	Vermelden in de toelichting bij de jaarrekening (indien continuïteitsrisico)
2. Een te laag of negatief eigen vermogen	Vermelden in de toelichting bij de jaarrekening
3. Liquidatie	Jaarrekening op liquidatiewaarde
4. Surseance van betaling	Vermelden in toelichting bij de jaarrekening of Jaarrekening op liquidatiewaarde
5. Faillissement	Jaarrekening op liquidatiewaarde

Deponering van de jaarrekening

Ondernemingen zijn formeel verplicht de jaarrekening te deponeren. De continuïteitsvraag doet hieraan niets af. In de situatie dat er een te laag of negatief eigen vermogen is of als er surseance is verleend moet gewoon verslag gedaan worden. Het bestuur kan de jaarrekening opmaken en de aandeelhoudersvergadering kan deze vaststellen. Dit wordt overigens gezien als een daad van beheer of beschikking over haar vermogen.

Bij een surseance moet dus ook de bewindvoerder betrokken worden.

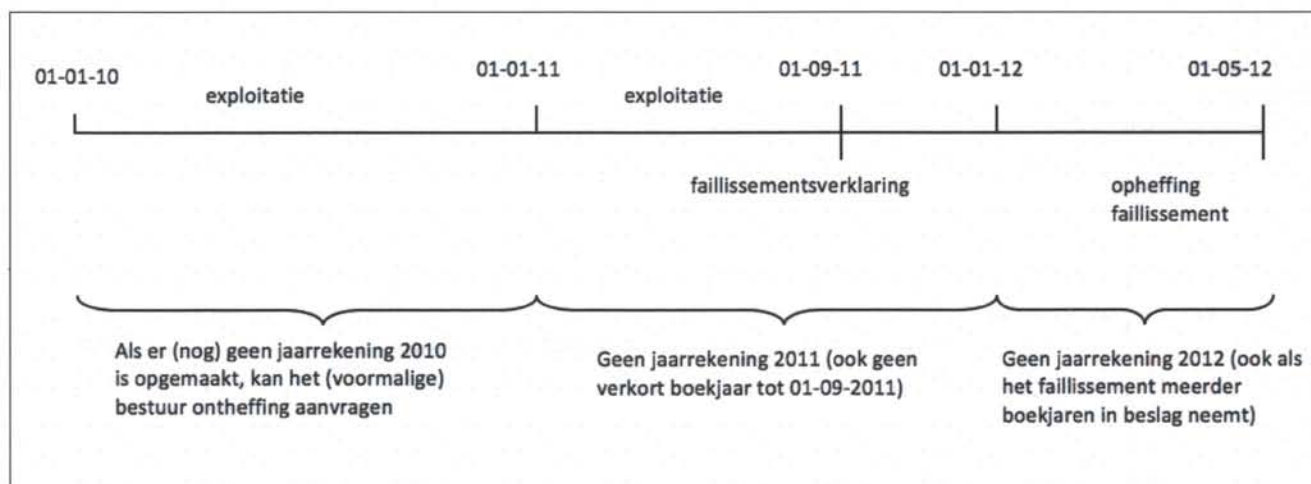
Bij een liquidatie van een onderneming ligt de publicatieplicht genuanceerder. Een periode waarin de onderneming geliquideerd wordt, kan langere tijd in beslag nemen, tijdens welke de boekhouding normaal gevoerd moet worden. Formeel moet er dus gepubliceerd worden. Er is echter geen bestuur meer dat de jaarrekening kan opstellen. Bovendien is een jaarrekening van beperkte waarde. De belangrijkste belanghebbenden (crediteuren) zijn op de hoogte van de liquidatie van de onderneming. Bovendien stelt de vereffenaar een 'rekening en verantwoording' (en een plan van verdeling) op waarin alle bezittingen en schulden worden opgenomen. Deze rekening en verantwoording kan worden gedeponereerd.

Bij een faillissement geldt in het algemeen hetzelfde als bij een liquidatie: er is een wettelijke plicht tot publicatie. In de praktijk kan de curator echter niet verplicht worden een jaarrekening op te stellen. Crediteuren zijn op de hoogte van het faillissement en worden hierover geïnformeerd met faillissementsverslagen en in (verifi-

catie)vergaderingen met de curator. Daarbij speelt nog dat de kosten van het opmaken van de jaarrekening ten laste komen van de boedel en daarmee de positie van crediteuren verslechtert. Ten slotte is het voor de curator lastig een jaarrekening op te stellen over een periode waarin een ander (het voormalig bestuur) verantwoordelijk was voor de boekhouding en de dagelijkse bedrijfsvoering.

De directie van de onderneming blijft ook na een liquidatie of faillissement verantwoordelijk voor de deponering van de jaarrekeningen over de boekjaren vóór het uitspreken van het faillissement. Het Agentschap NL van het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie kan bij liquidatie of faillissement ontheffing verlenen van de plicht tot het opmaken van de jaarrekening.

De jaarrekening hoeft niet te worden opgesteld en gepubliceerd over het boekjaar waarin het faillissement is uitgesproken of de daaropvolgende jaren (faillissementen kennen vaak een lange doorlooptijd). In schema betekent dit het volgende:

In het (uitzonderlijke) geval dat er een akkoord wordt bereikt tussen de onderneming en haar schuldeisers wordt de onderneming niet ontbonden. In dat geval herleven de verplichtingen die als gevolg van het faillisse-

ment latent geworden waren. De jaarrekeningen moeten dan alsnog worden opgemaakt en gepubliceerd. Samengevat geldt het volgende voor de deponering van de jaarrekening:

Situatie	Gevolgen voor deponering jaarrekening
1. Verslechterende economische situatie	Opmaken en deponeren
2. Een te laag of negatief eigen vermogen	Opmaken en deponeren
3. Liquidatie	Geen deponering Rekening en verantwoording door bewindvoerder
4. Surseance van betaling	Opmaken en deponeren
5. Faillissement	Geen deponering Faillissementsverslag door curator